

Становище

от проф. д-р Амелия Личева, Катедра „Теория на литературата“,

Софийски университет

за хабилитационния труд на гл. ас. д-р Наталия Христова на тема:

„Трансхуманизмът и бъдещето на образованието (по литература)“

Предложеният текст отговаря на всички условия, за да бъде защитен като хабилитационен труд: относително неразработена в българска среда проблематика, аналитичност, лична позиция, значима библиография, приложимост, доколкото може да функционира не просто като авторска монография, но и като учебник, който да се ползва от студенти филолози, а и не само.

Фокус на изследването е зараждането на трансхуманизма, връзките му с предхождащата го киберкултура, медиализацията на живота и на образованието в частност. Сама по себе си проблематиката е изключително актуална и отново ще подчертаем – слабо засегната в български контекст. Затова са и особено полезни всички позовавания на авторитетни имена, текстове, доклади, чрез което се изгражда една относително пълна картина на днешното състояние на обществото. Нещо повече, спокойно можем да кажем, че този текст е пропит и от футуристичните идеи, привлича различни важни теории за бъдещето и рисува един свят, който е и обещава да бъде радикално различен от познатото ни.

Няма как да не отбележим, че си личи, че текстът е мислен, писан и вгледан в източници и идеи, които не са повлияни от пандемичната ситуация, защото ковид кризата доста охлади и проблематизира ентузиазма на футуролозите, доколкото се видя, че живеем в свят, вгледан в безсмъртието и убеден едва ли не във вечността, който обаче много лесно капитулира и не може да се справи нито с ежедневието, нито със смъртта при първа опасност. Тази

констатация не е упрек към предложения текст, тя е по-скоро задочен спор с авторите, на които Наталия Христова се позовава, както и опит да се каже, че много от съвременните философи, включително тези, които говорят за трансхуманизма, всъщност оспорват идеите му и цитираният Люк Фери е един от тях.

Много от критиките и дебатите, които поражда трансхуманизмът, са свързани с въпроса за безсмъртието. Отвъд религиозните основания, част от недоволствата се насочват към проблемите, които едно евентуално безсмъртие би донесло. Земята ще се пренасели, раждането на деца ще стане безпредметно, а и невъзможно, защото никой няма да умира. Вероятно е също – казват критиците на трансхуманизма – едно такова безсмъртно човечество да се изправи пред въпроса най-малкото за глада. С безсмъртието на дневен ред биха дошли и още много въпросителни – ще има ли човекът мотивация да работи, изобщо мотивация за действия, и какво ще се случи с едно човешко същество, ако загуби усещането си за крайност и временност, за което философията по принцип смята, че е определящо за човешката същност. В този смисъл могат да бъдат припомнени идеите на философи като Франсис Фукуяма, Майкъл Сандел и Юрген Хабермас. И ще се позовем на Фукуяма, който развива идеите си както в „Крайт на историята и последният човек“, така и в „Нашето постчовешко бъдеще“. За него промяната на биологическата даденост на индивида предизвестява края на човека. Той е убеден, че човешката природа е от фундаментално значение за схващанията ни за справедливост, морал и добър живот, и ако биотехнологията необратимо навлезе в човешкия живот, всички тези категории също необратимо ще се променят. В този смисъл Фукуяма призовава да бъде запазен „естественият ред на нещата“.

През различните тези, които предлага, Наталия Христова скрито полемизира и внушава, че технологизирането на човешката природа

провокира промяна в етичното саморазбиране на човешкия род и това е големият проблем. Особено интересни са наблюденията й върху медикализацията и сложните отношения между лекари и пациенти, родители и деца и онези евгенически самотрансформации, които подкопават нормативно структурираните форми на човешкия живот.

Заслужава да се открие и дебатът за бъдещето на образованието, неговата медикализация, мястото или отсъствието на литературата и хуманитаристиката в него, липсата на устойчиви знания, превръщането на образованието в стока и питането ще стане ли излишно традиционното образование – все въпроси, които отново в днешен контекст изглеждат още по-актуални.

Въз основа на посочените достойнства, на задълбочения и аналитичен стил на авторката, на добрата й ерудиция и уменията да концептуализира, убедено гласувам със „за“ за присъждането на гл. ас. д-р Наталия Христова на академичното звание „доцент“.

Проф. д-р Амелия Личева